

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji

Filiz ÇALIŞLAR YENIŐEHİRLİOĐLU*

Bu yıl Robert Kolejin 150 kuruluş yılı kutlamaları yapıldı. Pera Müzesi'nde düzenlenen sergi ve yayınlanan kitap¹ okulun kuruluşu ve gelişimi hakkında ayrıntılı bilgiler vermekte; alanlarında ünlü kimi yazarlar tarafından okuldan mezun ünlü kiŐileri tanıtan yazılarla Robert Kolej mezunlarının Türkiye'ye yaptıkları katkılar vurgulanmakta. Günümüzde Robert Kolej, geçmiŐte birbirinden ayrı olan ve 1971'de birleŐen Arnavutköy Amerikan Kız Koleji ile, Şimdi Boğaziçi  niversitesi'ne verilmiş olan Bebek'teki kampüste bulunan ve erkek öğrencilerin gittiği Robert Kolej Lisesi'nin birleşmiş halidir. Cyrus Hamlin tarafından, Christopher Rheinlander Robert'in maddi desteğiyle 1863 yılında erkek öğrencilerin eğitimi için kurulan Robert Kolej yanı sıra, Bostonlu bir grup kadın destekçi ile 1890 yılında da Amerikan Kız Koleji kurulmuştur. Okulların kuruluş amaçları ve deĐiŐen eğitim programları ve  ğrenci profilleri için yukarıda sözü edilen kitaba ve diğer yayınlara baŐvurulabilir.

Robert Kolej orta eğitim sistemi dünyadaki eğitim sistemleri içinde önemli bir yer tutar. Mezun ettiği öğrencilerin bilgi düzeyi ve bilgiyi kullanma becerisi kadar, kendine güveni, olan, istediği işi baŐaran, yeteneklerini kullanması bilen, idealist, alıŐkan ve becerikli bireyler olmaları hep söylene gelmiŐtir. Ben bu

* ACG' 1968

¹ *Bir Gelenegiın Anatomisi: Robert Kolej'in 150 yılı; The Anatomy of a Tradition: 150 Years of Robert College (1863-21013)*, ed. Cem AkaŐ, İstanbul AraŐtırmaları Enstitüsü Yayınları 21, İstanbul, 2013.

sıfatları kullanmadan, akademik bir mesleğim olmasına rağmen eğitim sistemini bu açıdan ele almadan sizlere koleji anlatmak istiyorum Bu yazıda 1959-1968 yılları arasında bu okulda okumuş bir kız öğrenci olarak anılarım, yaşadıklarım ve hatırladıklarımın yola çıkarak okuldaki eğitim ve günlük yaşam hakkında bilgi vereceğim. Okulun mezunları için yapılan değerlendirmelerdeki sıfatların ortaya çıkmasında rol oynayan etkenler nelerdi onları size aktarıp sizlerin karar vermesini istiyorum. Annem Ruhsar Çalışlar 1933-1938 yılları arasında aynı okulun Orta kısmında, abim merhum Aziz Çalışlar da 1953-1961 yılında Robert Kolej’de okuduğu için yer yer onların da anıları ve gözlemlerine yer vermek isterim.

I. Okula Kabul

Mühendis olan babamın Etibank Murgul Bakır İşletmeleri Müdürü olmasıyla ilkokula Murgul’da başlayan ben; daha sonra babamın TPAO Batman İşletme müdürü olması nedeniyle ilkokulu bu küçük kaza da bitirdim. Batman ve Diyarbakır’daki ortaokul ve lise eğitimini yeterli görmeyen ailem benim İstanbul’da anneannemin yanında “annesinin “ve “abisinin” okulunda öğrenim görmem için karar aldı. O zamanlar ortaokula giriş için ülke düzeyinde yapılan sınavlar olmadığı gibi, dersane ve özel ders gibi ayrıcalıklar da yoktu. Ancak yabancı okulların kendi sınavları vardı. Ben de Üsküdar Amerikan Kız Koleji ve Arnavutköy Amerikan Kız Koleji’nin sınavlarına girmek için İstanbul’a geldim. Sınavların biçimi, niteliği, sorulan sorular hakkında hiçbir bilgim yoktu. İki okulun eğitim programındaki fark ise o zamanlar Üsküdar Amerikan Kız Koleji’nde kızların yetişmesinde toplumsal cinsiyet ayrımını destekleyen pasta, börek ve ev yönetimi gibi derslerin olmasıydı. Tüm çocukluğunu özgür biçimde trafik tehlikesinden uzak sokaklarda, kırlarda ve ağaçlarda geçiren ben bu dersleri veren okula karşı içimden bir tepki geliştirmiştim. Kendimi bu şartlanmışlık içinde görmek istemiyordum. Ancak her olasılığa karşı ilk önce bu okulun sınavına girdim. Sınavdan önce öğrenciler arasında soruların içeriği konusunda yapılan tartışmalarda kedi ve köpek yavrularına ne denir gibi yanıtlarını bilmediğim birçok test sorusu vardı. Eğitim yaşamımda test sorusunu ilk kez o zaman gördüm. Sınavı kazanamadım ama bu sınav benim için hem test sorularını yanıtlama biçimi hem de sınavda zamanı kullanmayı öğrenme bakımından iyi bir deney oldu ve 15 gün sonra girdiğim Arnavutköy Amerikan Kız Koleji’nin sınavını kazandım; 11 yaşında ailemden ayrılarak Arnavutköy’de oturan anneannem, dedem ve abimin yanına geldim.

II. Ortaokul

Kolej’e başlamak demek iki yıl İngilizce hazırlık sınıfı okumak demekti. Kayıt yaptırdığımız ilk gün kollarım aldığımız İngilizce gramer ve hikâye kitaplarıyla doldu. Annem beni okulun bahçesinde dolaştırarak içine düştüğü nilüferlerle kaplı havuzu gösterdi; Amerikalı öğretmenlerinin nasıl onları daha “*lady-like*” (hanımefendi) yetişmeleri konusunda yaramaz davranışlarını eleştirdiklerini

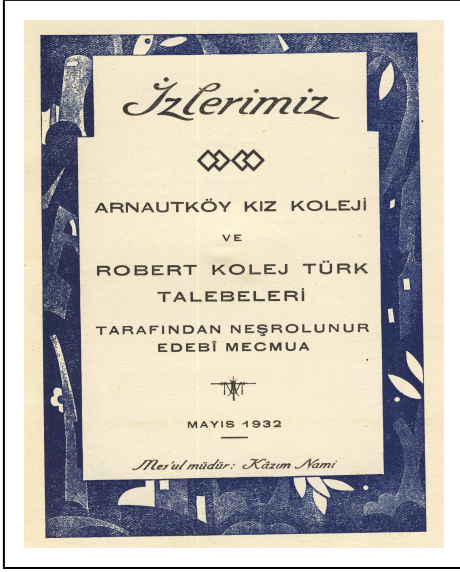

anlattı. Faruk Nafiz Çamlıbel, Behçet Çağlar gibi Türk edebiyatının önemli kalemeleri olan ünlü Türkçe hocalarını unutamamıştı. Ancak favorisi Faruk Nafiz Çamlıbel'di.

İlk iki yıl yoğun geçen İngilizce öğrenme programını sıkıcılıktan kurtarmak için hocamız Ezel Kural (daha sonra tarih eğitimi alıp Standford Shaw ile evlendi) renkli dergilerden getirdiği sayfalarla görsel malzeme kullanarak da bize dili öğretmeye çalışır, İngilizce söylenen şarkularla da monotonluğu kırardı. Bu genç hocanın yetenekleri o zaman da belli olmalı ki yıllar sonra kendisi için Ekşi Sözlük'te şöyle yazılacaktı: “*Bilkent Fen Fakültesi'nde Mediterranean World (Akdeniz Dünyası) dersi veren, dersleri tahmin edilenden daha zevkli hale getirebilen şabıs*”. İngilizce dil laboratuvarında her birimize ayrılan hücrelerde kulaklıklarla kendi okuduğumuz metinleri dinler ve onları yüksek sesle mikrofona tekrarlayarak kelimeleri doğru telaffuz etmeyi öğrenirdik. Yıllar sonra (1975) Türkiye'de üniversitede çalışmaya başladığımda bu sistemin üniversitelerde olmayışı beni çok şaşırtmıştı. Aynı biçimde günümüzde İngilizce eğitim yapan üniversitelerin çoğunluğunda bu sistem halen kurulmamıştır. Oysa Paris'te okuduğum devlet üniversitesi Sorbonne bu sistemi çoktan kurmuştu ve uygulamaları yapılmaktaydı. Dil laboratuvarında kulaklığıyla bizleri denetleyen hocamız ise araya girip yanlışlarımızı düzeltir ve bir kelimeyi doğru söyleyene kadar da peşimizi bırakmazdı. İlk yılın sonunda dili ne kadar iyi öğrendiğimizi kanıtlamak için hazırladığımız *The Wizard of Oz* (Oz Büyücüsü) isimli çocuk oyununu sahneleyeceğimiz gün 1960 ihtilalinin gerçekleşmesi biz çocuklar için hayal kırıklığı yaratmıştı.

İki yılın sonunda normal Ortaokul müfredatına başladığımızda kendimizi daha olgun ve daha bilinçli hissediyorduk. Ortaokul binası ile Lise binaları arasında mesafe olduğundan sanki bu yeni aşama bizi o binalara daha yakınlaştırmıştı. Liseli kızlar formasız serbest kıyafetle dolaşırken biz lacivert kolsuz formaların içine beyaz gömlek veya kazak giyiyorduk. Bahçede dolaşırken karşılaştığımız bu liseliler arasında ekose eteği, dağınık kıvrırcık saçları ve düz babet ayakkabıları ile Tomris Uyar'ı hatırlıyorum.

Ortaokulda İngilizce eğitimi artık dilden çok edebiyat ağırlıklı olmaya başlamıştı ve tüm Kolej hayatım boyunca da edebiyat ön planda oldu. Orta son sınıfta artık Hemingway okuyor romanlarında kullandığı sembol ve göstergeleri çözümlüyorduk. Çok sık kompozisyon yazıyor, düşüncelerimizi düzgün ve planlı bir biçimde yazmayı öğreniyor; sınıfta soru sormak ve tartışma başlatmak hoca tarafından destekleniyor; hiç beklenmeden habersiz yapılan “*quiz*” (kısa sınavlar) nedeniyle sürekli ve her gün çalışmak durumunda kalıyorduk. Okula girdiğimiz ilk günden zorunlu olarak her zaman İngilizce konuşmaya artık çoktan alışmıştık. Türkçe Tarih ve Coğrafya dışındaki derslerimizin tümü (Matematik, Cebir, İngilizce) İngilizce olarak yapılıyordu. Din dersini ailelerinden mektup getirmek koşuluyla Müslüman ve gayr-i Müslim öğrenciler almıyordu. Anneannem benim için bu dersi zorunlu gördüğünden tüm duaları ezberlemiş, namaz kılmayı bizzat kendisi bana öğretmiş, Hz. Muhammed'in hayatını ve benzeri bilgileri de öğrenmiştim. Müzik dersinde ilk yıllarda blok flüt çalarken daha sonraları ders kapsamında Müzik tarihi öğrendik. Caz müziğinin kökeni ve tari-

hi, klasik müziği nasıl dinlememiz gerektiğini Amerikalı hocalar piyanoda yaptıkları uygulamalar ile bize gösterirdi. Seslere tekabül eden duygular ve notaların dilini çözümlenmeye başlamıştık. Beden Eğitimi dersi ise genelde dışarıda olurdu. Ya basket veya voleybol oynanır, “cimlastik” salonunda atletizm yapılır veya öğlen tatilinde yürümeğe gittiğimiz okulun sınırları içinde kalan Arnautköy sırtlarında “Plato” denilen çayırda “hockey” veya kız futbolu oynardık. Arkasından duş almamız zorunluymuştu. Ders saatleri ona göre ayarlanırdı. Resim dersinde ise farklı malzemelerden kuklalar, bol renkli resimler yapardık.

Sınıflar kalabalık olmaması için şubelere ayrılmıştı. Sanırım her şubede 25-30 arası öğrenci vardı. Her sene şubeler değişir böylece her yıl aynı sınıftan başka öğrencilerle beraber okurduk. Anadolu’dan gelen ben Karadeniz’de Laz, Gürcü ve Azerileri; Batman’da ise Kürt, Araplar, Yezidiler, Şafileri tanımış; dil, kıyafet, yaşam biçimi, yemek alışkanlıklarını bir çocuk olarak paylaşmıştım... Rumca ise Arnautköy’de sokakta; anneanneler mübadil oldukları için evde konuşulan bir dildi. Kolej’e girdikten sonra da Ermeni ve Yahudi kültürlerini tanıdım. Osmanlı döneminde Kız Koleji ilk kurulduğu yıllarda çoğunluğu gayr-i Müslim kız öğrenciler oluşturuyordu. Bizim zamanımızda ise bu sayı orantılı olarak azalmıştı. Yahudilerin “Hamursuz Bayramı” en çok beklediğimiz günlerdendi çünkü evlerinde yapılan hamursuzlardan bize de getirirlerdi.

Öğlen yemekleri, yemeğe yazılanlar için binanın içindeki lokantada tabldot usulü yenirdi. Beyaz örtülü masalara 8-10 kişi oturulurdu. Her masada ya bir hoca ya da son sınıftan bir öğrenci olurdu. Garsonların servis tabaklarında getirdikleri yemekleri bu kişiler diğerlerine dağıtırlardı. Böylece sofraya oturmadan veya yemeğe başlamadan diğerlerini beklemeyi, servis yapmayı, yemek yerken ortak konular üzerinden tartışmayı öğrenmiştik. Bilgi birikimimiz kadar toplumsal terbiyemiz de artmıştı.

Her sınıf kendisine her eğitim yılı başında bir temsilci seçer, onlar da kendi aralarında bir başkan seçerek “*student council*” denilen öğrenci konseyini oluştururdu. Öğrenci konseyinin başı disiplin komitesinin de doğal üyesiydi. Böylece seçme ve seçilme, yönetimde temsil edilme gibi sınırlı da olsa küçük yaşta alışkanlıklar ve farkındalıklar edinmiş, zaman zaman da başkaldırır olmuştuk.

Ortaokuldan mezun olurken lise mezuniyetinden farklı renkte cüppe ve başlık giymiştik. Mezuniyet törenlerinde giyilen siyah cüppe kıyafetinin biçim ve

kökeninin gezgin Hıristiyan keşişlerin kıyafetinden geldiğini öğrenmek ise beni hayrete düşürmüştü.

Ortaokul sürecinde hatırlanan önemli olaylardan üçü ise Rusların ABD'den önce uzaya roket fırlatmaları; John F. Kennedy'nin öldürülmesi ve film artisti Kirk Douglas'ın Birleşmiş Milletler barış temsilcisi olarak dünyayı dolaşırken bizim okula da gelmesiydi. Amerikalı hocaların nerdeyse tümü Kennedy yanlıydı ve onların üzüntülerini biz de paylaştık. Kirk Douglas'ın en merak ettiği bizim tarafı ise ne söyleyeceği değil çenesinin üstündeki çukurdu.

III. Lise

Kız Koleji'nde öğrenciler erkek kısmı ile birleşmeden önce onlardan farklı olarak liseyi dört yılda bitirirlerdi. B.A Bachelor Of Arts (Edebiyat) veya B.S Bachelors of Science (Fen) unvanıyla mezun olduğu için Amerika'da bazı üniversitelere ikinci veya üçüncü sınıftan kabul edilme olanağı vardı. Bu sistem kız öğrencilerin daha fazla seçmeli ders almalarını sağladığı gibi ilgi duydukları alanda da ilerlemelerini destekliyordu. 1961 yılında erkek kısmından mezun olan abim kendi programlarında yeterince edebiyat ve kültür alanı seçmeleri derslerinin olmadığından şikâyet etmiştir.

Liseye başladığımızda aramıza yeni arkadaşlar katıldı. Başka il ve okullardan gelenler vardı. Özellikle İngiliz High School'un Lise bölümü olmadığı için oradaki sanıyorum en iyi öğrenciler bize gelmişti. Hepsi bize oranla aşırı düzenliydi; verilen ödevleri o gün yaparlardı. İngilizce gramer bilgileri de müthişti. Bize oranla daha az dışa vurumcu ve kontrollü idiler. Hepsiyle hemen çok yakın arkadaş olduk. Hangimiz hangimize benzedik bilemiyorum...

Pazartesi günleri *Auditorium*da başlayan İstiklal Marşı ile hafta başlardı. Piyanoyu öğrenciler çalardı. Önceleri Tuvana vardı, onun mezun olmasıyla Evin İlyasoğlu bu işi aldı. Cuma günü de yine İstiklal Marşı ile haftayı bitirirdik. Okula gidebilmek için sabahları ya yokuşu yürür ya da devamlı sefer yapan dolmuşları beklerdik. Yeşillikler arasındaki bu yokuş bizim çitlenbik depomuzdu. Sınıftan 2-3 arkadaşımız babalarının özel şoförüyle gelir ama muhakkak bizleri alır öyle yukarı çıkardık. Giriş ve çıkışlarda kart gösterirdik. O zamanlar sonrada görme zenginlik ve tavır en azından bizim sınıftaki arkadaşlarda yoktu. Aramızda burslu okuyanlar da vardı. Onlar burs karşılığı akşamları telefon santralına bakar veya kütüphanede kitapların yerlerine yerleştirilmesinde yardımcı olurlardı.

Lise hayatında, dersler, okuldaki sosyal yaşam, ders dışı etkinlikler Ortaokuldan çok farklıydı. İlk iki yıl herkes için ortak bir program vardı: İngilizce, Türkçe, Tarih, Coğrafya, Kimya, Fizik, Geometri, Beden eğitimi gibi. İki yılın sonunda Fen ve Edebiyat kollarına ayrıldık. Bu benim sabırsızlıkla beklediğim bir aşamaydı çünkü geometri dışında fen alanlarından hoşlanmadığım için edebiyat kolunda verilen seçmeli dersleri alabilmeyi heyecanla bekliyordum. Son iki yılda Sanat Tarihi, Felsefe, Resim, Sosyal Problemler yanı sıra zorunlu olan diğer İngilizce, Türkçe, Tarih, Sosyoloji Psikoloji, Yurttaşlık Bilgisi ve Askerlik gibi dersleri de aldım. İkinci Yabancı dil olarak da Fransızca'yı seçmiştim. Felsefe

derslerine Mrs. Kanber girerdi. Antik Yunan dönemi felsefi diyaloglarındaki mantık düzeni ve tartışma biçimi en çok anlamamızı istediği yöntemlerden biriydi. Onun sayesinde klasik felsefe tarihinin önemli düşünürleri arasındaki farkları anladım. Aristoteles mantığı o yaşta bana biraz toptancı karar veren bir mantık gibi gelmişti. Nietzsche'nin *Tragedya'nın Kökenleri* kitabı Sanat Tarihi dersime katkı yapmıştı.

Fransızca dersine önceleri Mme Dick girdi. Bize Jacques Prévet'in şiirlerini ezberletirdi. Daha sonra Edip Cansever'i ve şiirlerini tanıyınca edebiyatımızdaki *İkinci Yeni* akımını daha iyi anladım. Mme Dick'ten sonra gelen Amerikalı bir hoca ise daha çağdaş yöntemler kullanıyordu. O dönem ünlü olan Jacques Brel'in "*Ne Me Quitte Pasé* (Beni Terk Etme) şarkısını dinlerken sözlerini doğru gramer kurallarına göre yazmamızı istiyordu.

Biyoloji hocamız Julia'nın kocası Heybeliada Rum Okulu'nda hoca idi. Ayrıca Arnavutköy'de anneannemin evinin yanındaki yalıda otururdu; günlük hayatta sürekli balkonunu temizleyen bir hanım olarak tanıdığım Julia'nın biyoloji dersinde bize yaptırdığı uygulamaları unutamam. Hayvanların vücutlarındaki iç organlarını anlamamız için baygın halde getirdiği solucan ve kurbağaları kestirmişti. Bir ahşap parçasına toplu iğne ile sabitlediğim hayvanları, operatör titizliğiyle açtık. Ayrıca Boğaz sularından getirdiği denizanalarının içine mürekkep koyarak üreme sistemlerini takip edebilmiştik.

Resim derslerini seramik sanatçısı, ressam Orhan Taylan ve seramikçi Ferhan Taylan'ın annesi Seniye Fenmen verirdi Kendisine bir işi beğendirmek oldukça zordu Bir yıl sanat tarihi dersini de ondan aldım. Bize sevdiğimiz dönem ve konuları içeren bir defter hazırlamamızı söyledi. O zamanlar renkli kartpostal, resim bulmak çok zordu. Defterimin kusursuz olmasını istiyordum. Genel olarak biriktirdiğim malzemeler dışında bazı dönemleri (İzlenimciler gibi) gösterecek renkli resimlerim yoktu. Ağlaşmalarına dayanamayan abim o zaman akademide okuyan arkadaşı Alaaddin Aksoy ve Utku Varlık'tan bana 1-2 resim kopyası yapmalarını rica etti de defterin içeriği istediğim gibi oldu.

Sosyal Problemler dersi hayata bakış açımı değiştiren bir ders oldu. Engin Holstrom tarafından verilen bu ders ile toplumların modernleşme süreçleri hakkında geniş kapsamlı bilgiler edindik. Japonya ile Türkiye arasında modernleşme süreçlerini karşılaştırdık; Ankara Balgat'taki bir bakkal ve satmak için her gün getirdiği gazete ile mahallenin nasıl değişime uğramaya başladığını gördük. Anadolu'nun geri kalan bölgelerinin gelişmesi için yol, radyo, gazete arasından hangisinin daha etkin olduğunu tartıştık ve doğru yanıtın yol olduğunu öğrendik.

Nurseli Hanım Türkçe derslerinde bize Türkçe romanlar okutur ve sınıfta tartıştırdı. Divan Edebiyatı şiir kalıplarını da (tüm failatun ve mefailünler) ondan öğrendik. Nurseli Hanım'dan önce Halis Bey vardı. Yahya Kemal Beyatlı'nın arkadaşı olmakla gurur duyar, biz de ona anılarını anlattırmak için yarıştık. Her hafta bir kompozisyon yazardık. O zamanlar liseden mezun olurken kimi Türkçe derslerinin kağıtlarını başka liselerden gelen hocalar okurdu. Biz

mezun olurken ise Türkçe sınavlarını okumaya Galatasaray Lisesi'nden Tahir Alangu geldi ve yaklaşık 15 tane 10 üzerinden 10 verdiğini söyleyerek hayretini ifade etti. İngilizce edebiyat dersleri ise çok zevkli geçiyordu. Lise III'de Mrs. Kondayandan Amerikan Edebiyatı, Lise sonda Dorothy İz'den de İngiliz Edebiyatı dersleri aldık. Her ikisi de son derece tiyatrovary ders verirdi. Dershanenin bir ucundan öbürüne uçarlar, okudukları metinleri dramatik bir biçimde tiyatro sahnesindeymiş gibi oynarlar ve metinleri bize de öyle okuttururlardı.

Hayatımı değiştiren diğer bir ders ise Sanat Tarihi oldu. Dersleri Robert Kolej'de hoca olan İngiliz Geoffrey Goodwin veriyordu. Bebek kampüsünden Arnavutköy kampüsüne her iki okulun da yokuşlarını inip çıkarak gelir giderdi. Ayrıca o zamanlar Robert Kolej öğrencileriyle Cumartesi günleri Osmanlı yapılarını incelemeye giderlerdi. Daha sonra herkesin çokça kullandığı bir referans kitabı olan *Ottoman Architecture* (Osmanlı Mimarisi) kitabını yazdı. Derslerinde slaytlarını göstermeğe talip olmuştum. Derslerin içerik zenginliği ve edebi anlatış biçimi artık gelecekte meslek aramaya başlayan bende büyük bir etki yaptı ve Sanat Tarihi okumaya karar verdim. Abimin sanat tarihi Paris'te okunur demesiyle de okulum belirlenmiş oldu. O yaz ek Fransızca eğitim almak üzere (1967) Strasburg Üniversitesi Fransızca yaz kurslarına iki ay boyunca katıldım ve Kolej'den 1968'de mezun olduktan sonra da Fransız Hükümeti burslusu olarak Paris-Sorbonne Üniversitesi'ne Sanat Tarihi okumaya gittim. Halen de okuyorum sayılır...

Kolej eğitimin önemli bir parçasını yaklaşık her ay konferansa gelen değişik alanlardan uzmanların verdikleri konferanslar ve öğrenci kulüpleri oluşturdu. Bu konuşmacılar arasında o dönemde Avrupa Barok sanatı üzerine yaptığı konuşmasıyla Güzel Sanatlar Akademisi'nden gelen genç Bülent Özer'i hatırlıyorum. Yazar James Baldwin'ın konuşması ise dünyadaki eşitlik kavramı üzerinedi. Bir ülkeden diğerine giderken niye pasaport kullanıyoruz, ne ihtiyacımız var, pasaport nedir diye sorgulaması bende de birçok soruların oluşmasına neden oldu. Öğrenci kulüpleri ise ayrı bir zevkti. Hikaye ve şiir yazarların üye olduğu kulüpler öğrenci yazılarından oluşan ve düzenli yayınlanan dergiler çıkarırdı. Benim de üyesi olduğum Düşünce ve Tartışma Kulübü görüşlerinden yararlanmak üzere uzmanları davet ederdi. Tiyatro geleneksek bir alan oluşturuyordu. Her dönem İngilizce ve Türkçe birer oyun sergilenirdi Robert Kolej öğrencileri ile beraber hazırlanan bu kulübün başında İngilizce hocamız Dorothy İz vardı.

Son yıl Kolej'e başladığım günden beri arkadaşım olan Ayşe Erzan (Prof. Dr. İTÜ) ve şimdi Birleşmiş Milletler Ekonomi Bölümü'nde daire başkanı olan Vesile Kulaçoğlu ve tam hatırlayamadığım bir iki arkadaşla beraber Kolej'in arkasındaki gecekondularda yaşayan kadınlara okuma yazma öğretmek için bir kulüp kurduk. 1968'de İstanbul'a göç iyice artmış, gecekondular mahalleleri daha sonra yerlerini lüks sitelere bırakana kadar Boğaz tepelerinde yerini almıştı. Amacımız göçle gelen bu kadınlara şehir yaşamını kolaylaştıracak kadar okuma yazma öğretmektir. Manavdan alacağı sebzenin fiyatını okuyabilsin; bineceği otobüsün yönünü ve numarasını seçebilsin diye. Bir Pazar günü gecekondularını dolaşarak kendimizi tanıttık ve vermek istediğimiz hizmeti açıkladık. Karşılığın-

da da bir şey beklemediğimizi özellikle belirttik. Gittiğimiz evlerde İstanbul üretim dünyasına parça başı iş yapılıyordu. Her boydan beyaz ve renkli düğmeler kağıtlara 6'şar 8'er dikilerek satışa hazır hale geliyordu. Dolaşmamız boşa çıkmadı; beş evden olumlu yanıt aldık ve Cumartesileri gelmemizi istediler. Özellikle kayınvaldeleri ile oturur bulduğumuz genç gelinlerin gözleri parlıyordu. Ancak bu işten daha sonra kocaları rahatsız olmalı ki idealist eylemimiz son buldu ve Hanya ile Konya'yı o zaman anladık. Erkek egemenliği denilen bir şey vardı ve bunu devam ettiren de o cadı kaynaklardı.

Öğrenci kulübü olmasa da düşüncelerimizi ifade edebileceğimiz diğer bir alan ise okul gazetesiydi. *Campus Chronicle* adıyla ayda bir yayınlanan gazetede okul haberleri, konferanslar, toplantılar hakkında bilgi verilir, kimi eleştiriler yapılır; kentteki önemli etkinliklerden de söz edilirdi. Her sayfanın ayrı bir editörü vardı ve genel editör de başyazıyı yazardı. Ben de 1967-68 yıllarında bu görevi üstlenmiştim. Liseyi dört yıl okuduğumuz için son sınıfların yaş ortalaması üniversite üçüncü sınıfa tekabül ediyordu. O nedenle belli ayrıcalıkları vardı: gün içinde okuldan ayrılp tekrar geri dönebiliyorlardı. Kendilerine ait sadece Mösyö Tanaş'ın hizmet ettiği bir yemek salonları vardı. İstersek yemekten sonra Türk kahvesi ısmarlama hakkımız da en büyük ayrıcalığımızdı. Gazeteyi Karaköy'de Bay Besim Şimon'un matbasında bastırıyorduk Girişteki kesif amonyak kokusu o dönem Karaköy'deki pek çok iş yerinin özelliği idi. O nedenle Karaköy'e gidip gelme hakkım vardı. Dijital baskı dönemini başlamasına daha çok vardı. İlk kopyayı matbaa işçileri kutulardan seçtikleri küçük harflerle inanılmaz bir hızla dizerler sonra 1-2 okuma ile yanlışlar düzeltilirdi.

Sosyal yaşam da oldukça zengindi. Erkut Taçkın, Erol Büyükburç gibi pop starlar konsere gelirdi. Aşık Veysel gibi halk ozanlarını dinlemeğe ise Robert Kolej'e giderdik. Kız ve erkek okulu arasında sosyal toplantılar yapılırdı. Hocaların denetimindeki bu toplantılar ya bizim okulda ya da Bebek'te olurdu. İnsan ilişkilerinde ve sosyal yaşamda bu tür toplantıların büyük etkisini düşünüyorum. O zamanlar tabii Twist ve Rock and Roll zamanlarıydı. Ayrıca Bebek'te yapılan spor müsabakalarının olduğu "*Field Day*" için erkek tarafında bir kral ve iki prens seçilir bunlar da kız kolejinde kendilerine kraliçe ve prenses seçerlerdi. "*May Day*" ise kız kolejinde kutlanırdı.

İki yıl yatılı okudum. Ailesi Ankara dışında olanlarla, İstanbul'da uzakta oturanlardan yatılı öğrenciler vardı. Herkes gittikten sonra kampüs sakinleşirdi. Çok zengin bir kütüphane vardı. Ödünç kitap da veriyordu. Zaten İngilizce edebiyat derslerinde verilen yazılı ödevleri yapabilmemiz için kütüphaneye gitmemiz şarttı. Ödevleri yaparken dipnot vermenin önemi o yaşlarda kanıma işledi. Dipnot vermeden alıntı yapmak en büyük hırsızlık suçuydu. Derslerden sonra çalışmaya buraya gider, bir plak seçer, kulaklıkla müzik dinleyerek çalışırdım. Yılda 2-3 kez "yangın alarmı" verilirdi. Genellikle tam yatmak üzere olduğumuz bir sıra yapılan bu alıştırmalar bir yangın anında nasıl en çabuk biçimde binayı boşaltmamız gerektiğinin pratiğini yaptırırdı. Böylece yangın talimatları sadece duvardaki kartlar üzerinde kalmaz, tekrarlanarak hepimizin pratik olarak hemen yapacağımız bir davranış haline gelirdi.

O yıllarda İstanbul'da Sinematek kurulmuştu ve ayrıca Robert Kolej Sinema Kulübü de güzel filmler getiriyor, kimi sanatçı ve yönetmenlerle film sonrası tartışma oluyordu. Biz de yatılı öğrenciler olarak bunlara katılmak istediğimizi söyleyince okul idaresi kabul etti ve yaklaşık 8-10 kişi bir minibüsle, yanımızda yurtlardan sorumlu Enise Hanım ile beraber Sinematek ve Robert Kolej'deki etkinliğe katılırdık. İlk kez Lütfü Akad'ın *Hudutların Kanunu* (1966) filmi Kolej'de izledim. Yılmaz Güney ve Pervin Par oynuyordu. Yönetmenle beraber ikisi de oradaydı. Filmin bir sahnesinde Anadolu'nun uçsuz bucaksız bir köyünde öğretmen rolü oynayan Pervin Par yatağına uzanıp uzun kırmızı turnakları ile sigara içip, takma kirpikli yoğun makyajıyla kameraya bakınca hepimiz çok güldük. Tartışma sırasında Yılmaz Güney ve Lütfü Akad niye güldüğümüzü sordular. Bir köy öğretmenin bu kıyafet ve makyajda olamayacağını söyledik Onlar bizim yanıtımıza şaşırıırken biz onların şaşırmasına daha çok şaşırдық ve anlamadık.

Hocalarla olan ilişkilerimiz genellikle rahattı. Coğrafya Hocası Fatma Banat en çok çekindiğimiz hocaydı. Bizi Hereke Halı Fabrikası, Beykoz Paşabahçe Cam fabrikalarına götürmüş, İzmit kentini ilk kez onun sayesinde görmüştük. Coğrafya dersinin en önemli yanı Türkiye'deki fabrikaları ve şehirleri ezbere bilmektir. Eğer o kentte olmayan bir fabrikayı sayarsanız “peder bey mi inşa ettirdi” derdi. Karadeniz'e geçiş veren yerin **Ziiiigaanaaaa** geçiti olduğunu unutmamız olası değildi.

Kimi sorunlar olduğu zaman gidip sınıf hocasıyla konuşabiliyorduk. O da bizim psikolojimizi ve ilerlememizi takip ediyordu. Dönem dönem naif başkaldırıları da olmuyor değildi. 1965-68 arası mini etek modasının en yaygın olduğu dönemdi. Serbest kıyafet olduğu için hepimizin etekleri mini miniydi. Sadece kız okulu olduğu için de her zaman oturduğumuza itina göstermiyorduk. Bundan rahatsız olan hocaların şikâyeti üzerine etek boylarının diz kapağından kısa olmayacağı kararı çıktı ve buna uymayanların disipline gideceği de ayrıca belirtildi. Bunun üzerine, edebiyat derslerinde en etkin eleştiri biçiminin ironi olduğunu öğrenmiştik, tüm lise öğrencileri eteklerini diz altına gelecek şekilde gevşetti, üzerine giydiğimiz ceketleri tersten giydik ve saçlarımızı lastikler arkadan bağlayıp ikişer sıçan kuyruğu yaptık. Önce hocalar fark etmedi. Ancak baktıkça bir gariplik olduğunu anlayıp gülmeğe başladılar Sanırım bir hafta öyle dolaştık; sonra sıkıldık. Vaz geçip okula birazcık daha uzun etekler giydik.

Genellikle Amerikan eğitimi aldığımız için eleştirilen bizler aslında çevremizde kendimizi rahat ifade edebildiğimiz ve korkusuzca sosyal ilişki kurabildiğimizden dolayı sanıyorum özeniliyorduk. Bilgi birikimi yanı sıra pragmatik ama naiftik. Aklımıza geleni ard niyet olmadan söyleyebiliyorduk ve bunu da yetiştirdiğimiz demokrat ortama bağlıyorduk. Dame Sion Kız Lisesi'nden mezun olanları ise tam tersimiz olarak görüyorduk. Aslında önemli olan her halde öğrenilen bilgileri ve edinilen deneyimleri günlük yaşama aktarabilen bir akıl ve bu aklıda sürekli üretken olarak kendini ve çevreni iyileştirme için kullanma yetisini elde etmektir. İster iş hayatında ister evde çalışalım biz bu yetiyi her yaşta kullandık ve kullanıyoruz.

Öz: Günümüzde Robert Kolej olarak bilinen okul, esasında iki okulun 1971’de birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu okullar, Arnavutköy Amerikan Kız Koleji ile şimdi Boğaziçi Üniversitesi’ne verilmiş olan Bebek’teki kampüste bulunan ve erkek öğrencilerin gittiği Robert Kolej Lisesi’dir. Christopher Rheinlander Robert’in maddi desteğiyle Cyrus Hamlin tarafından 1863 yılında erkek öğrencilerin eğitimi için kurulan Robert Kolej’in yanı sıra, Bostonlu bir grup kadın destekçi ile 1890 yılında da Amerikan Kız Koleji kurulmuştur. Bu yazıda 1959-1968 yılları arasında bu okulda okumuş bir kız öğrenci olarak anılarım, yaşadıklarım ve hatırladıklarımın yola çıkarak okuldaki eğitim ve günlük yaşam hakkında bilgi verilmektedir.

Anahtar sözcükler: Robert Kolej, Arnavutköy Amerikan Kız Koleji, Christopher Rheinlander Robert, Cyrus Hamlin.

American College For Girls (Arnavutköy/İstanbul)

Abstract: What we know as Robert College now was, in fact, formed in the past by two separate institutions. Robert College for boys on the Bebek Campus was fused with the American College For Girls on the Arnavutköy campus in 1971. The Bebek campus was left to the newly established Boğaziçi University. Robert College was created in 1863 by Cyrus Hamlin with the financial support of Christopher Rheinlander Robert for the education of boys. Following this, a group of women supporters from Boston founded in 1890 a high school for girls aiming at the education of students coming from various regions of the Ottoman Empire. In my article, I will try to narrate you as a student at ACG from 1959 to 1968 what we experienced in classes and the social everyday life at College.

Keywords: Education, education for the blind, school for the blind, mingled education, statistics relating to the education for the handicapped.